

gevaarlike misdadiger. Sy het gevolglik die hof se verrigtinge gestaak en die appellant na 'n streekhof met regsbevoegdheid vir vonnis verwys.

5 Appellant het daarna in die Bellville streekhof verskyn en is op 15 September 2003 in terme van artikel 286(1) van die Strafproseswet tot gewoontemisdadiger verklaar. Na suksesvolle petisie kom die appellant in hoër beroep teen beide sy skuldigbevinding en vonnis.

10

Die slagoffer van die roof, mnr Ntantiso, getuig dat die appellant en twee ander persone hom gekonfronteer, gegryp en toe van 'n hoender, sy mes, 'n sigareetaansteker en kontant in die bedrag van R80,00 beroof het. Na die roof het 15 appellant en sy twee mededaders van die toneel gevlug, volgens hom, en is agternagesit in 'n motor deur 'n verkeersbeampte, mnr Nopogaza, en 'n werknemer van die Bellville Stadsraad, mnr Ndzamela, wie die rowers sien vlug het.

20

Mnr Ndzamela het die appellant en sy twee mededaders later uitgeken in die straat en toe die appellant en sy twee makkers hulle sien uitspring uit die voertuig, het al drie van hulle op die vlug geslaan. Die appellant is daarna aangekeer en na die 25 slagoffer teruggeneem waar hy die appellant uitgeken het.

Mnr Ndzamela het bevestig dat hy die roof gesien gebeur het en dat die appellant daaraan deelgeneem het. Na afloop van die roof het hy en van sy kollegas die appellant en sy twee mededaders probeer stop. Hulle is deur die drie persone met 5 messe gedreig waarna die drie, insluitende die appellant, weggehardloop het. Mnr Ndzamela het verder bevestig dat hy en 'n verkeersbeampte die drie daarna agternagesit het en die appellant aangekeer het.

10 Die appellant het ook getuig. Volgens sy getuienis was hy 'n onskuldige omstander wat onwillekeurig teenwoordig was en betrek is by die misdaad aangesien hy sy paroolpapiere by een van die persone wat betrokke was in die roof probeer terugkry het. Ek stem saam met die verhoorlanddros se bevinding dat 15 die appellant se weergawe tewete dat hy bloot 'n omstander was nie redelik moontlik waar kan wees nie wanneer die beoordeel word teenoor die totaliteit van die getuienis en die inherente onwaarskynlikhede van die appellant se eie getuienis.

20

Mnr Du Preez, namens die appellant, voer egter aan met verwysing na 'n volledige analise van die getuienis, dat die getuienis nie bewys dat die appellant die klaer vasgeryp het of hom geweld aangedoen het nie of deurdat die appellant 25 enige van die slagoffers se besittings geneem het nie.

Myns insiens blyk dit egter duidelik uit die getuienis dat die
appellant saam met die ander twee persone die slagoffer
aanvanklik gekonfronteer en vasgegryp het. Daarna het een
5 van die aanvallers oënskynlik die slagoffer vasgehou terwyl die
appellant en die derde persoon sy broeksakke en drasak
"uitgeskud" het. Die slagoffer het ook getuig dat hy geld in
beide sy broeksakke gehad het en dat die appellant spesifiek
die een broeksak visenteer het.

10

In die omstandighede, selfs indien dit bevind sou word dat die
appellant nie die een was wat die klaer vasgehou het terwyl sy
sakke gevisenteer is en die goedere gesteel is nie of dat die
appellant nie van die gesteelde goedere op hom gehad het toe
15 hy gevang is nie, was die appellant 'n mededader tot die roof.
(Sien HIEMSTRA, SUID-AFRIKAANSE STRAFPROSES, 6de

Uitgawe op 402.)

20 Gevolglik is ek van mening dat die appèl teen die
skuldigbevinding nie kan slaag nie.

In terme van artikel 286(1) van die Wet, alvorens 'n hoërhof of
'n streekhof 'n persoon tot 'n gewoontemisdadiger kan verklaar,
moet sodanige Hof oortuig wees dat die betrokke persoon (a)

uit gewoonte misdrywe pleeg; en (b) dat die gemeenskap teen die persoon beskerm behoort te word.

Wat betref die algemene maatstawwe wat toegepas word om te

5 bepaal of die Hof aldus oortuig kan wees, kan die volgende opgemerk word aan die hand van vorige uitsprake:

10 (a) Die verklaring tot gewoontemisdadiger is nie 'n straf wat toegemeet word ten opsigte van 'n nuwe misdaad waaraan die beskuldigde skuldig bevind word nie, maar eerder 'n bevinding dat die gewone strafmiddels nie meer doelmatig is nie.

15 (b) Daar heers 'n praktyk om nie 'n beskuldigde tot 'n gewoontemisdadiger te verklaar nie, tensy hy vantevore gewaarsku is dat so 'n vonnis opgelê kan word.

(c) Die afwesigheid van so 'n waarskuwing ontnem egter nie die Hof sy diskresie om so 'n vonnis op te lê nie.

20 (d) Voordat 'n beskuldigde tot gewoontemisdadiger verklaar word, behoort die Hof te oorweeg of die oplegging van 'n aansienlike vonnis maar wat minder is as sewe jaar, gevangenisstraf nie die uitwerking sal hê om aan dit aan die beskuldigde 25 duidelik te maak dat hy sy lewe verander nie.

(e) In die uitoefening van die regtelike diskresie in hierdie verband mag dit in 'n gegewe geval aangewese wees om die omstandighede waaronder die vorige misdrywe gepleeg is, vas te stel, hetsy by wyse van ondervraging of deur die aanwending van die bepalings van artikel 273 van die Wet.

(f) Die oplegging van sodanige straf word alom beskou as 'n drastiese en uitsonderlike straf. (Sien R v SWARTS 1953(4) SA 461 (A), S v ERASMUS 1987(4) SA 685 (K), MASISI v S 1996(1) SASV 147 (O), S v VAN ECK 2003(2) SASV 563 (HHA), S v STENGE 2008(2) SASV 27 (K).)

Bykomend tot bogenoemde is ek van mening dat ook dit raadsaam sou wees vir 'n Hof wat so 'n vonnis oorweeg, om die beskuldigde dienooreenkomstig in te lig en te waarsku ten einde die beskuldigde 'n geleentheid te gee om relevante inligting voor die Hof te plaas of ten minste die Hof daaroor toe te spreek. (Sien MASISI v S (supra) op 159i en S v DYANI 2004(2) SASV 365 (OK) op 367c-368f.)

Uit die streekhof se uitspraak blyk dit dat die Hof *a quo* die appellant se persoonlike omstandighede asook die feite van die betrokke insident in gedagte gehou het. Die lang lys van vorige veroordelings, die frekwensie daarvan en die stygende

lyn in die vroeëre vonnisse asook die baie kort periode wat die appellant uit die tronk was toe die onderhawige misdryf gepleeg is, het die streeklanddros genoop om die appellant tot 'n gewoontemisdadiger te verklaar. Daar is egter geen
5 behoorlike ondersoek ingestel na die omstandighede waaronder die misdrywe waaraan die appellant voorheen skuldig bevind is, gepleeg is nie. Sodanige omstandighede blyk ook nie uit die lys van vorige veroordelings nie.

10 Die streeklanddros het wel die landdros gevra of hy aan die Hof wil verduidelik waarom hy hierdie ander misdrywe gepleeg het waarop die appellant bloot soos volg geantwoord het "Ek was nog dom, u Edele, en ek het daardie dinge gedoen. Ek wil
nie vir my skoon spreek vanmôre nie." Geen vrae het egter
15 na aanleiding hiervan gevolg nie.

Die streeklanddros het dit verder aan die appellant gestel dat hy al voorheen gewaarsku is dat hy tot gewoontemisdadiger verklaar mag word en die appellant het dit erken. Dit blyk uit
20 die lys van die appellant se vorige veroordeelings dat sodanige waarskuwing aan die appellant gerig is in November 1993, ongeveer tien jaar vantevore.

Die streekhof het egter nie die appellant gewaarsku dat hy dit
25 oorweeg om hom tot 'n gewoontemisdadiger te verklaar nie. Ek

is van mening dat die streeklanddros die appellant en sy regsverteenwoordiger moes gewaarsku het dat hy dit oorweeg om hom tot gewoontemisdadiger te verklaar ten einde die appellant die geleentheid te bied om die aard van sy vorige misdrywe te verduidelik, asook die omstandighede waaronder dit gepleeg is, sou hy dit wou doen. Indien hy dit gedoen het en aan die appellant verduidelik het wat die faktore is wat in hierdie verband in ag geneem gaan word, asook wat die gevolg is van sodanige verklaring, sou dit die appellant heel moontlik genoop het om meer besonderhede van die omstandighede waaronder sy vorige misdrywe gepleeg is voor die Hof te plaas.

15 Inderdaad, tydens vonnisoplegging, toe die streeklanddros die appellant tot gewoontemisdadiger verklaar, het hy (die appellant) die Hof onmiddellik onderbreek en die volgende gevra: "U Edele, die gewone misdadiger vonnis, hoe werk dit nou?"

20 Ek is voorts van mening dat die streeklanddros die omstandighede waaronder die vorige misdrywe gepleeg is, verder moes ondersoek het. Soos reeds genoem, bevat die lys van vorige veroordelings wat aan die Hof voorgelê is, nie werklik besonderhede van die omstandighede waaronder dit gepleeg is nie. In hierdie verband dien dit daarop gelet te

word dat die passasie uit S v MASHAY 1980(3) SA 224 (T) te
234A-E wat met goedkeuring deur VAN SCHALKWYK, WnR in
S v ERASMUS (supra) aangehaal is op 690B-F nie sê dat dit
nooit nodig is om so 'n ondersoek te doen nie; intendeel dit sê
5 dat dit aangewese mag wees en dat van artikel 273 van die
Wet gebruik kan word, indien "die omstandighede waaronder
die vorige misdrywe gepleeg is, nie voldoende uit die lys van
vorige veroordelings blyk nie". In hierdie verband kan ook
verwys word na die onlangse uitspraak in hierdie afdeling van
10 ALLIE, R met wie HLOPHE, RP saamgestem het in S v
STENGE, (supra) op 29j waar die volgende opgemerk is:

"I cannot agree that the Court *a quo* was properly
convinced as no evidence was adduced to support
15 the finding that the appellant had a force of habit to
commit the crime in question and it is patently clear
that the Court *a quo* relied solely on the list of
previous convictions."

20 Na my oordeel het die streekhof gevolglik die vonnis opgelê
sonder dat daar oor al die feite, faktore en omstandighede
beskik is en hierdie Hof nie sy diskresie behoorlik of redelik
uitgeoefen het nie. (Sien S v MASISIS (supra) op 160j-161a.)

Na my oordeel het die streekhof gevolglik die vonnis opgelê sonder dat daar oor al die feite, faktore en omstandighede beskik is en het die hof nie sy diskresie behoorlik of redelik uitgeoefen nie. (Sien MASISI v S (supra) op 160j-161a.)

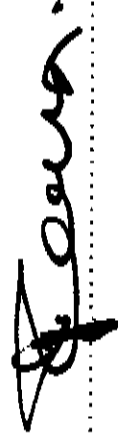
5

Soos in MASISI v S (supra), behoort die aangeleentheid na die streekhof terug verwys te word om aan die hand van wat hierbo opgemerk is 'n gepaste vonnis op te lê. Ek sou gevolglik die volgende bevel maak:

10

1. Die appèl teen die skuldigbevinding word van die hand gewys en die skuldigbevinding word bekragtig;
2. Die appèl teen die vonnis slaag;
3. Die saak word na die streekhof terug verwys om 'n gepaste vonnis op te lê.

15

ROUX, WnR

CLEAVER, R: Ek stem saam en dit word so beveel.

20

.....
CLEAVER, R